

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
ת"א:	16:17	17:50
י-ם:	16:01	17:54
חיפה:	16:04	17:47
ב"ש:	16:18	17:52

בית נאמן

שיעורו השבועי של מרן ראש הישיבה רבנו מאיר מאזוז שליט"א

בבית הכנסת "אהבת התורה" - איש מצליח רחוב הרב עוזיאל 43 ב"ב. בשעה 20:00

נושאי השיעור:

א. חודש כסלו. ב. פינוי עמונה. ג. הגשמים וההצתות. ד. תפלין שימוש רבא. ה. הנחת תפלין בתענית. ו. קריאת האותיות

לישועתך קוית'ה

א. שבוע טוב! הגענו ב"ה לחודש חדש - חודש כסלו, הבן איש חי (ש"א פרשת וישב הלכות חנוכה הלכה ב') אומר "כסליו האותיות האמצעיות - סמ"ך למ"ד יו"ד, ראשי תיבות: "לפורקן סברית", שזה תרגום של הפסוק: "לישועתך קוית'ה" (בראשית מט, יח). ופעם כשלמדתי את הבן איש חי הזה בגיל שבע-שמונה, אצל אבא (שהיה בקי מאוד בהלכות גיטין) הוא העיר על הבן איש חי ש"כסלו" כותבים בלי יו"ד כמו שכתוב בנחמיה (א, א), ואפשר לישב שכשכותבים כסלו בלי ניקוד, כותבים עם יו"ד שלא נקרא בטעות "כסלו" כמו "אשר" יקוט כסלו וי"ת עכ"כיש מכתבו" (איזב, ח, יד).

ב. אבל יש עוד הסבר ולפיו אפשר להשאיר "כסלו" בלי יו"ד, ויהיה בזה את הרמז לפורקן סברית, איך: סמ"ך למ"ד - ראשי תיבות: "לפורקן סברית" וכ"ף וא"ו-זה גמטריא "הו"ה", שכל זמן שבני חשמונאי בטחו בה' ובטחו בישועתו, היה להם ניסים, ניצחון פלאי שאי אפשר להבין אותו, איך קומץ אנשים שלא היו יותר משמנה מאות חיילים (ככה ראיתי בספרי היסטוריה), ניצחו את צבא יון שהיה מיומן עם "טנקים" - פילים, אלא שהקב"ה נתן להם כח, נתן את הגיבורים ביד חלשים, רבים ביד מעטים ורשעים ביד צדיקים.

עמונה - ההחלטה המוזרה

ג. כמה מוזרה ההחלטה לגרש את יהודי עמונה (רחמנא ליצלן), ועוד ביום ראשון של חנוכה, זה שיעורו, להפוך להם חג חנוכה לאבל? לא יתכן הדבר הזה. בשביל מה אתם עושים את זה? בשביל מה? "עמונה" מה הבעיה שיש בה? משהו בא זה תובע? זה ממון שיש לו תובעים?

ד. זה ההבדל בין הלימוד שאנחנו לומדי התורה לומדים לבין אלה שלומדים שם. כשאנחנו לומדים ויש לנו שאלה בהלכה, פותחים ספרים קדמונים מביאים הוכחה מרמב"ם, משלחן ערוך, מגמרא ממדרש, ואילו הם אם תביא להם הוכחה מ'בן גוריון', יאמרו לך: "זה ישן מיושן זה פרימיטיבי", תביא להם הוכחה מ'צ'רנחובסקי',

1. חזק וברוך (לרב המקדים הרה"ג ר' חננאל כהן שליט"א שדיבר על מעלת התורה) יישר כח, שפתים ישק. אני זוכר שביליליה הראשון שבאתי לארץ (ט' בסיון תשל"א), התאכסנתי אצל קרובי המשפחה ב'קריית שמואל' בחיפה, והיו מראים לי מה הם לומדים (בתיכון רגיל), דברי הבל וריק, אי אפשר להאמין! מראים לי את סיפורי יון שירים של הבל וריק, שירי הומרוס נקרא 'ספר קלאסי' שרים שם על אלילים שאחד רב עם האליל השני, הרג אותו לקח את אשתו... מה זה? ממלאים את מחותניהם של בחורים בני 17-18 בהבלים, וזה נקרא 'ספרות קלאסית' של יון... למלא ראשי ילדינו בהבלים, ואילו כשהם לומדים גמרא מתלוצצים מה זה "שור שנגח את הפרה", איפה השור? איפה הפרה? הם לא יודעים שכל משפט ומשפט בגמרא אתה יכול ללמוד ממנו הלכות אקטואליות של זמננו, זה בשבילם לימוד הבלים. ולפעמים אנחנו חושבים שחסר לנו הרבה מדע, פיזיקה, מתמטיקה, אריתמטיקה, (וכל השטויות האלה שמסתיימים ב"קה"...) "קה קה קה" כמו תרגולת שמקרקרת כל הזמן "קה קה קה"...) הכל הבל וריק, התורה מעל הכל!

2. ההוא (אריאל שרון) החזיר את 'גוש קטיף' אבל לפחות עשה את זה בתשעה באב, והם רוצים לעשות את הדבר הזה בחנוכה!

3. היינו לומדים בבית ספר בחו"ל שיעורים בעברית, (למדנו כדי שנדע ללמוד ולכתוב בעברית, למה אני משתדל לדייק כי קראתי ספרים שהם מדויקים, לא היה כתוב בהם דברי כפירה), ופעם למדנו, ספר אחד ששמו 'עלה מחודש', העמוד הראשון יש בו שיר של ט'שרניחובסקי (ט'שרניחובסקי' מלעיל... ברוסיה או בפולין יש שם מקום ששמו 'ט'שרנחוב' והוא במשם לכן קראו לו 'ט'שרנחובסקי'). השיר מתחיל כך: "מנגינה לי וגנינה לי מימים משכבר" (שורה שלישית שכתחתי אח"כ "ממחזות על נהר כבר", דהיינו מחזות של יחזקאל הנביא (עיני יחזקאל א, א),

מוציא שבת פרשת "תולדות", ד' כסליו התשע"ז

*הנכתב על אחריות העורכים בלבד

יאמרו לך: "זה גם מיושן!", 'משלונסקי'? "גם זה מיושן!", צריכים הוכחה טריה טריה טריה! שעכשיו יצאה מהתנור!

ה. צריך להתפלל שה' יתן להם שכל ודעת שלא לעשות מדנים בין אחים, מְשַׁלָּח מְדִנִּים בֵּין אֲחִים' (משלי ו, יט), שיבינו השופטים שהם חלק מעם ישראל, ושגם השמאלנים הם חלק מעם ישראל, התורה הייתה יכולה לאחד את כולם אבל הם ברחו מהתורה, זו הבעיה שלהם.

ברוך ה' שגבה ממון ולא גבה נפשות

ו. שבוע שעבר היו הצתות, והנה ב"ה השבוע הזה ויַעֲתֶר ה' לֵאמֹר (שמואל-ב ד, כה) נתן גשמי ברכה, גשמי רצון ברכה ונדבה. ומה זה 'גשמי רצון' שלא יהיו גשמים כאלה שיגרמו אח"כ לתאונות רח"ל, שיסיר ממנו כל מיני פורענות כל מיני משחית וכדו'. וברוך ה' שגבה ממון ולא גבה נפשות, שהרבה בתים נהרסו ואף ילד אחד לא ניוזק. אמנם כואב הרבה על המקום שנשרף, וזה לא רק ממון, זה גם זכרונות, ישנם אנשים שהיו להם זכרונות, היו להם תמונות, היו להם ספרים ישנים, היו להם חיבורים, והכל בעוונות הלך לאיבוד. אתם זוכרים שבשבוע שעבר (גיליון מס' 39 אות כד) אמרתי את הפסוק: "וַיִּתֶּשֶׁ ה' מַעַל אֲדָמָתָם" (דברים כז, כז) ואמרתי "ויתשם ה'" זה גמטריה התשע"ז? היום שמתי לב שבהמשך כתוב (פסוק כח): "וַיִּנְסָתָרְתָּ לָהּ אֱלֹקֵינוּ וְהִנֵּגְתָּ לָנוּ וּלְבָנֵינוּ", לרמוז שאם עושים עבירה בסתר זה עדיין בינו לבין הקב"ה, אבל אם עושים בגלוי כמו מצעד הטפשות 'מצעד הגאווה' זה כבר יותר מידי ומקבלים עונש כלל ישראל ח"ו. צריך להתנהג קצת בדרך ארץ, בארץ ישראל פלטרין של מלך.

שתי שיטות בתפלין 'שימוש רבא'

ז. דיברנו בעבר בענייני תפלין ואמרתי (גיליון 21 אות יג) שיש שתי שיטות בתפלין 'שימוש רבא', יש אומרים שזה כמו רש"י ממש דהיינו 'קדש' משמאל של המניח, ובסדר כזה: 'קדש', 'והיה כי יביאך', 'שמע', 'והיה אם שמע'. רק מה השינוי ביניהם, ש'שימוש רבא' גדול יותר 'אצבעיים על אצבעיים'. ולעומתם

"ועולה היא ופורצה היא עד סגור הלב התם", אח"כ "שיר דמי הוא! שיר נצחי הוא! שיר מלא עוז ורם". אני מדלג שתי שורות ששכתתי. אח"כ: "עלה ההר ורעץ הכר (פירוש: קח את הכר), כל מה שתראה רש! (פירוש: מה שאתה רואה תירש אותו)" זה לקוח מן התורה 'עלה רש'! (דברים פק א, כא) מה המסר שיש בזה? תכבוש את הכל, עמונה דימונה עזה וכו'.

4. פעם הדפסנו בסידור (איש מצליח): "הרחמן הוא יוליכנו קוממיות בארצנו" באו רשעים ארורים אמרו עלינו "אלו ציונים!" למה ציונים? כי הציונים רוצים שכל העולם כולו יהיה ארצם. לומר "בארצנו" זה 'ציונים' תפתחו 'נתיבי עמ' (סימן ט) ותראו שכותב: גרסת המדקדקים בירושלים גם בברכת 'אהבת עולם' "ויליכנו מהרה קוממיות בארצנו", והמקור לזה מהר"ם בן חביב והלכות קטנות, הם היו ציונים? השתגעו? מה קרה לכם? (רצו שנכתוב "בארץ ישראל" בארצנו" שלא יאמרו באמריקה "בארצנו"... בסדר כתבנו: "בארץ ישראל אומרים: בארצנו") אבל מה הטיפשות הזאת שאמרו שהציונים אומרים שכל העולם הוא ארצנו, מה פתאום? הציונים אומרים הפוך כמה שאפשר להחזיר - תחזיר! הציונים אם היו יכולים להחזיר את הכל, היו מחזירים.

5. הגמרא אומרת (תענית ב ע"א) למה אומרים 'משיב הרוח' ב'אתה גבור', לפי שהגשמים יורדים בגבורה. אני יש לי טעם אחר בראשי תיבות, (הגמ' לא אומרת ראשי תיבות), 'גבור' ר"ת: 'גשמי רצון ברכה ונדבה', 'אתה גבור, תביא לנו גשמי רצון ברכה ונדבה'.

6. לכן ב'ברך עלינו' כשאומרים "שמרה והצילה שנה זו מכל דבר - רע", צריך להפריד בין שתי ה'רשעים', שלא יתגשו המכונות, ואם החזן בברך עלינו יאמר: 'דבר רע' (בלי להפריד), תחזיר אותו עוד פעם שיאמר "דבר - רע",

יש אומרים שאומנם בסדר הפרשיות זה כמו רש"י דהיינו: 'קדש', 'והיה כי יביאך', 'שמע', 'והיה אם שמוע'. אבל הפוך, דהיינו שמתחילים 'קדש' מצד ימין של המניח.

הכל תלוי באות אחת!

ח. ושתי השיטות תלויות באות אחת (אי אפשר להאמין עד כמה צריכים לדייק). איך? שימוש רא' מובא בתוס' במנחות (דף ל"ד סוף ע"ב ד"ה והקורא) ושם כתבו התוספות: "ובשימוש רא' (תיקון התפלין) משמע כפירוש הקונטרס וזו לשונו: 'ומשי פירש' דקדש מימין בביתא קמא', והתוס' מבינים ש"מימין" היינו כמו שרש"י פירש מימין, מימין הקורא דהיינו משמאל של המניח. לעומתם הרא"ש (סוף הלכות תפלין דף ק"ג טור ב') העתיק את שימושו רא' במילים אחרות "בפרשתא דקדש לימיניה", מה זה "לימיניה"? לימיניה (תרגום: לימינו) של המניח, א"כ משמע שיתן את 'קדש' מימין המניח שהוא משמאל של הקורא. ואז התהפך הכל. ובתפארת שמואל (אות א') ביאר את הדבר הזה.

דיוק במילה אחת ב'בן איש חי'

ט. וזבה הבנתי מילה אחת בבן איש חי⁷. הבן איש חי כתב (ש"א פרשת וירא אות כ"ג): "ובנו האר"י עשה לו במנחה תפלין דרש"י כסברת שימוש רא' שהם אצבעיים על אצבעיים", ולכאורה מה זה "תפלין דרש"י כסברת שימוש רא' רבא"? שיגיד "שימוש רא' רבא"?!, אלא שבא לפוקי הפירוש השני בשימוש רא' שהוא הפוך מרש"י. וככה כל הספרדים שמניחים שימוש רא' במנחה עושים אותם כמו רש"י ממש, רק יותר גדול.

מברכים על תפלין 'שימוש רא'

י. היה חכם אחד שאמר שיש לתפלין של 'שימוש רא' בחינה עליונה למעלה ולכן אין לברך עליהם, אבל זו טעות, מברכים עליהם, כמו שמברכים על של רש"י, שהרי 'שימוש רא' זה כמו רש"י. בפעם הראשונה ששמעתי זאת אמרתי: "מה פתאום, לפי זה אתה פוסק לכל האשכנזים שלא יברכו, שהרי התפלין שלהם גדולים יותר מאצבעיים על אצבעיים! תגיד להם לא לברך? מה קרה לך?" אמר לי: "ככה כתב רבי עובדיה הדאיה (בהגהות ספר שמחת כהן ס"ו ס"ק א') על פי הקבלה שהם בחינת כתר", אח"כ הראו לי שרבי שמואל ויטאל (הבן של רבי חיים ויטאל) כתב במפורש (סידור חמדת ישראל דף ק"ג ע"א) שמברכים על 'שימוש רא'. ולכן חסידים שמניחים שימוש רא' כל יום במנחה, יכולים לברך.

מנהג אבותינו לא להניח

יא. ואנחנו בדרך כלל לא מניחים 'שימוש רא' לא בחוץ לארץ ולא כאן. יש חסידים שמניחים, אבל אני לא מניח, כמנהג אבותי⁸. וכמו שכתוב בבן איש חי (שם) שמתחילה האר"י לא היה לו 'שימוש רא', והיו לו רק רש"י ורבנו תם, בבוקר הניח שניהם ובמנחה הניח רבנו תם.

בתענית מניחים גם במנחה

יב. אבל יש ימים שאנחנו מניחים תפלין במנחה, למשל ביום תענית. ולמה מניחים? ע"פ מרן בבית יוסף (סימן מ"ו) שכתב שביום התענית ניחן טלית ותפלין כי חסרים ברכות מה'מאה ברכות'. וכשהיינו בחו"ל לא נהגנו להניח ר"ת במנחה גם לא בתענית, אבל בתשעה באב היינו מניחים, למה? כיון שרוב העולם לא מניחים בתשעה באב בשחרית, ובמנחה כולם באים לבית הכנסת ומניחים תפלין, ואנחנו כבר הנחנו בבוקר (בצנעא בבית), א"כ מה נעשה? לא נניח עכשיו במנחה, גידו 'הרב לא מניח'.

7. העולם לא יודעים מה זה 'בן איש חי', אפילו לא מזכירים אותו. אומרים: "רב פעלים עוד נחא, אבל בן איש חי זה ספר של בעלי בתים". הם לא יודעים ש'בן איש חי' זה ספר מיוחד, שמחזיר יראת שמים. רבי חיים מאדא"ר ע"ה הרב הראשי לג'רא (אחרי רבי בוגי ע"ה), אמר לי פעם, שלימד את בנו רבי מיכאל שיחיה כשהיה בגיל שש, את ה'בן איש חי' כולו, (כמוכן שנה ראשונה). אתה רוצה שבנך יהיה ירא שמים, תלמד איתו בן איש חי כל שבוע, מה אתה עושה מביא לו 'פלפולים' ילמד פלפולים יחזק עשה מהם 'לבלולים'... אבל אם אתה לומד בן איש חי כל שבוע ואפילו רק 'לקרוא' לעבור עליו, אתה מוצא בו יראת שמים.

8. אחד שאל אותי אני יכול להניח (בביהכ"ס שלך) 'שימוש רא' האם יש בזה 'יוהרא'? אמרתי לו: "אין יוהרא, תוכל לעשות מה שאתה רוצה, מה איכפת לך, תעשה ארבעה זוגות תפלין, (יש מי שעושה ארבעה זוגות תפלין), אני מה שנהגו אבותי ככה אני עושה!".

9. והרמב"ם (פ"ז מהלכות תפלה ה"ד) ספר אותם (את המאה ברכות) אחד אחד, ואמר בשבת חסרים לנו, לכן כל דבר שיאכל יספור. והרב עובדיה היה עושה ככה בדיוק סופר אותם, כמו שאדם מונה מרגליות. כמו שיש אנשים שסופרים כמה אוטובוסים עוברים ברחוב. אומרים שפעם שני זקנים ישבו על יד תחנת אוטובוס באיזה ספסל, וכל אוטובוס שעבר היו סופרים והחלו להתווכח זה אומר: 56, וזה אומר: 57, אחד עבר אמר להם: "על מה הויכוח? במאי קמפלגי?", אמרו לו: "אנחנו מהבוקר סופרים כמה אוטובוסים עברו, ועכשיו יש בינינו ויכוח באחד", (עד סוף היום נראה אולי יחלקו ביתר... פלוגתא בתרת, בשני אוטובוסים, אולי בשלושה אוטובוסים...) שוטים שבעולם, אין לכם מה לעשות! תלכו הביתה קחו ספר מדרש, קחו ספר אגדה, קחו תנ"ך, תקראו משהו, מה השטיות האלה!?

במנחה?!" לכן אבא ע"ה מה היה עושה, היה מניח תפלין דרבנו תם גם במנחה (של תשעה באב), ולמה של ר"ת, כי בן איש חי אומר שתפלין דרבנו תם מניחים במנחה.

להניח תפלין של רש"י בתענית במנחה

יג. אלא שעל רבנו תם לא מברכים, א"כ מה הרווחנו, הרי כל מה שאנחנו מניחים במנחה של תענית זה בשביל להשלים מאה ברכות, וא"כ כשאני מניח תפלין של רבנו תם ולא מברך עליהם, מה הועילו חכמים בתקנתם?! ואכן אח"כ שמעתי מהרב עמאר שליט"א, שמנהג מרוקו להניח תפלין דרש"י, ולא רק בתשעה באב אלא בכל ימי התענית.

להניח תפלין של ר"ת בתענית דיבור במנחה

יד. אבל אפשר להניח רבנו תם (בלא ברכה) במנחה ביום 'תענית דיבור' (לא תענית אכילה), כיון שבתענית דיבור, יש לך מאה ברכות. וכיון שזה יום חשוב¹⁰ אז מניחים תפלין דרבנו תם במנחה, כי הבן איש חי כתב שתפלין דרבנו תם מתאימים יותר למנחה.

קדש, והיה כי יביאך

טו. מיד אחרי שאדם מניח תפלין יקרא 'וידבר' (פרשיות 'קדש' 'והיה כי יביאך') להשלים ארבע פרשיות, הבן איש חי (שם סעיף כה) הביא שכן כתב הרמב"ן (הובא באור צדיקים סדר תיקון התפלה אות י"ד)¹¹ ומהר"ו החזיק אחריו (כן מבואר שם).

טז. היום יש הרבה שמולזלים בזה ואומרים: "אני אקרא?! אני תלמיד חכם חבל לי על הזמן, אני לא קורא וידבר! מה זה וידבר? זה בשביל הבטלנים!", הם סתם מברברים, כמה זמן יקח לך וידבר? שתי דקות? אז תקרא שתי דקות! למה אנחנו חסידים יותר מכולם? אם אדם ישאר בדרך הזאת בסוף לא יצא ממונו שום דבר, אדם יכול לבטל את 'פסוקי דזמרה' כי רבי יוסי בן חלפתא אמר (שבת קי"ח ע"ב): "היה חלקי עם גומרי הלל בכל יום", משמע שהוא לא קרא תמיד את פסוקי דזמרה, (גומרי הלל היינו כל 'פסוקי דזמרה' ולא רק 'הללויה', ככה אומרת הגמרא (שם) וככה פירש הר"י) (ברכות כג ע"א) ועוד) אח"כ אפשר לדלג עוד דברים, 'פתיחה' לא חובה, ואם בשביל שחובה לשלש שלש במקרא (קידושין דף ל ע"א) אקח פסוק מ'חק לישראל' ואצא בו ידי חובה. וגם בתפילה אפשר להתפלל 'הביננו'... ואפשר להתפלל ביחיד¹². ובסוף לא ישאר לו שום דבר, לא ישאר כלום!¹³

יז. נתפלל בציבור, נתפלל עם כולם, נקרא וידבר, נקרא 'חק לישראל', סך הכל

10. 'תענית דיבור' זה דבר חשוב, אבל יש שאומרים: "לא חבל? זה ביטול תורה", אין דבר כזה! אם אדם לומד תורה, ויש לו הרבה עיונות רח"ל מה שווה? תענית דיבור מזכך אותך, מנקה אותך, מה שחסרת בקריאת התענית דיבור, תשלים אח"כ שבעתיים, המוח שלך זך, צלול, טהור, איך אדם ילמד תורה ויש בו כל מיני מחשבות רעות והרהורים רעים. פעם שמעתי בשם רבי ישראל סלנטר ע"ה שאמר רעיון נפלא מאד, שהתורה נמשלה למים, תשקה בהם קוצים ודרדרים וצמחו הרבה קוצים ודרדרים, ולכן קודם כל צריך לתלוש, לנכס את הקוצים והדרדרים. ולזרוע דברים טובים ורק אח"כ תשים מים. והוא אמר שהמוסר זה מנכס. ואין תקבל מוסר? על ידי התיקונים האלה, יום אחד בשנה מה יכול להיות? יום אחד זה לא נורא אין בזה שום דבר.

11. הרמב"ן רבי משה בר נחמן גדול חכמי ישראל בספרד אחרי הרמב"ם. דבריו כ"כ פיעם נפלאים ואמיתיים, (פירוש על התורה נפלא מאוד, אבל היום לא מעריכים כ"כ פירושים תשעית). הרב חיד"א (שם הגדולים ערך הרמב"ן) כתב שבספרד היו מוציאים זקוקין דנורא כשלומדים חידושי הרמב"ן על התלמוד.

היה כתוב בס' סדר הדורות (ח"א שנת ד"א תתקנ"ד. חובר ע"י גאון גדול, רבי יחיאל הלפרין) שבתקופה מסוימת בספרד "נשתכחו התורה והיו לומדים חידושי הרמב"ן". והעורך במהדורה התשיעית (שמו רבי נפתלי משיכיל לאיתן, בנו של המצפה איתן. מצפה איתן היה גאון גדול וגם בנו זה היה חכם, אבל השקיע את כוחו בסדר הדורות, ועבד עליו 15 שנה), כתב מה זה "נשתכחו התורה והיו לומדים הרמב"ן", נשתכחו התורה? "התורה" זה לשון יחיד א"כ צריך לומר 'נשתכחה', ודבר שני אם התורה נשתכחה אז איך תלמד רמב"ן? אתה לא יודע את התורה, איך אתה לומד רמב"ן? על האור? לכן הגיה: "נשתכחו התוספות" ואין נשתרבה הטעות? בדפוס הראשון היה כתוב "התו", והם טעו וחשבו שהכוונה 'התורה', ובאמת הכוונה התוספות.

12. כתוב שתלמיד חכמים מדין הגמרא יכולים להתפלל ביחיד, "רבי אמי ורבי אסי א"ע" דהו ליה תלמידי רבי כנישתא בטבריה לא הוה מצלו אל בני עמידי היכא דהו גר"ם" (ברכות דף ח' ע"א) שהיו מתפללים בין העמודים איפה שהיו גורסים. ויש יותר מזה, שרב יהודה היה חוזר על לימודו כל שלושים יום (ר"ה דף ל"ה ע"א), והיה מתפלל משלושים יום לשלושים יום. אבל הרא"ש (כלל סי' י"א) כתב שא"פ שהגמרא מתירה לת"ח מסוימים להתפלל ביחיד, אסור לעשות כן! למה? כי ילמדו מהם המוני העם, ובסוף יסורו את בית הכנסת. והרב עובדיה הסביר את זה כל כך יפה, כך: למה ת"ח יכול להתפלל ביחיד, משום שבתפילות שלו הוא עושה שבילים וארובות בשמים, כשישמע זאת 'עם הארץ' יאמר: "הוא עושה ארובות בשמים, אני עושה כבישים! אני עובד ב'סולל בונה', מה ההבדל? הת"ח עושה שם בשמים, מי וואה אותו? אני עושה כאן, "סולל סולל פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי" (שיעור גז). יד. אי אפשר לשכוח הסברים שלו, הרב אומר דבר, אפילו אחרי יובל שנים אני זוכר אותו.

13. סיפר לי ידיד אחד על אחד בבית הכנסת בירושלים שכל יום נכנס ב'שתבח' (אמנם לא הגיע לרבי נתן אדלר שכשהיה בן שש היה לומד עד הבוקר, אח"כ ישן מעט וקם מאוחר, והיה נכנס ב'עלינו לשבח', הרב חיד"א ראה אותו והמליץ עליו את הפסוק: 'הנה נא ידעתי כי איש אלקים קדוש הוא עבד

עוד רבע שעה עשרים דקות. לכן לא לדלג, וק"ו לא להתפאר בזה "אני לא קורא וידבר!" למה, אתה עולה על כולם? מי אתה?! כלונג אותו דבר". לא לדלג, זה לא חכמה לדלג, כשאתה מדלג בסוף לא ישרא כלום, בסוף לא ישרא מהיהדות מאומה, כל דבר תמצא לו איזה פתרון.¹⁵

בדיעבד מחפשים ספק וספקי ספיקות להתיר

יח. כל החכמות האלה תשאיר אותם כשאותו דבר כבר קרה ובאים לדון, כגון אם הילד הזה רחמנא ליצלן 'ממזר' או לא 'ממזר', באופן כזה יש לחפש ספק וספקי ספיקות להתיר, אבל לתכחילה לעשות ככה?! בשביל מה? בשביל לחסוך עוד זמן? אל תחסוך, תלמד מתי שצריך, ומשמים יסייעו אותך לכוון לאמיתה של תורה.

בחפירות במצדה נמצאו תפלין ר"ת!

יט. אמרתי פעם (גליון בית נאמן מס' 22 אות ז') שהחוקר יגאל ידין מצא במצדה תפלין כמו ר"ת.¹⁶ וחשבתי שאני הראשון שמצאתי את זה (והבאתי את זה באספ המזכיר ערך תפלין ג')). אבל ראיתי לפני שבועיים שמצא את זה לפני הרב ראובן מרגליות¹⁷ הוא כתב ספר על "ש"ן מן השמים" של רבי יעקב ממרוויש מתקופת הראשונים, ושם (עמ' מ"ו בהערות לסימן ג') כתב "בימינו מצאנו מקור לתפלין של ר"ת ממצדה", אז הוא כבר קדם אותי, קדמוני רבנן.

כל צורות הכתב כשרות

כ. יש הרבה שאלות בתפלין בצורת האותיות, קודם כל יש להקדים שכבר הרא"ש בזמנו (שהיה באשכנז והוא בא לספר בגלל העלילה שהעלילו על מהר"ם מרוטנברג¹⁸) כתב בתשובותיו (כלל ג' סימן י"א) האותיות של הסופרים הכותבים כאן שונים מהאותיות שאנחנו כותבים, אבל הכל כשר, יכול ספרדי לעלות לספר תורה אשכנזי, ויכול אשכנזי לעלות לספר תורה ספרדי, בלי בעיה. אבל במשך

עליוני תמיד" (מלכים ב-ד ט, כלומר אני יודע שהוא למדן גדול רואים עליו, אבל "עובר עליו תמיד" תמיד מגיע ב'עליוני' אבל זה מגיע קצת לפני 'עליוני'...) מניח תפלין מהר, מדלג 'פסוקי דמורה', אולי קורא אחד מכאן ואחד מכאן 'אשרי יושבי בית' ו'ישתבח', אח"כ 'טס' וגומר את העמידה עם כולם, וכשהחזן מתחיל את החזרה, פותח 'דף יומי' בגמרא גדולה ומשתקע בה... איני יודע אם עונה אמן או לא עונה אולי יש עשרה בלעדי. ועושה את זה יום יום, זו הדרך! תלמידי חכם צריך להיות דוגמה לאחרים, אם הוא יעשה כך אחרים יעשו יותר גרוע! בחו"ל היינו קוראים סבליחות 'ענת שערי רצון', ת"ח גדול אחד הוציא לדבר דברי תורה, ואני שמעתי אחד בביה"כ אמר: "בעת שערי רצון מדברים בערבית? איך זה יכול להיות?"! לך תגיד לו שעת שערי רצון זה פיוט שחובר בימי הרמב"ם, ושזה לא ממש חובה, הרי הם לא מבינים את זה.

14. בחו"ל ביום ח' לפעמים יש ששכחו לקרוא 'וידבר' (כגון שמישהו קם מאוחר או שממהר), ולכן קודם שהיו חולצין את התפלין לפני מוסף, היו אומרים בערבית: "אלי מא דבברשי ידבר", כלומר: 'מי שלא אמר 'וידבר' שיאמר עכשיו וידבר'.

15. אמר 'בעל שם טוב' (בדרך הלצה) כתוב (קידושין דף ל"ד ע"ב): "בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין", - יש יצר הרע אבל אדם ירא לעשות איסור, אזי באה התורה ומתבלת ומטעימה אותו (את ה'יצר הרע'), "זה לא כל כך גורא, וזה בדיעבד מותר, וזה ישנו חכם אחד שאפשר לסמוך עליו..."

16. איך אני יודע שזה כמו ר"ת, הרי הוא לא יודע מה זה ר"ת? אלא שהוא ציין "מצאתי ארבעה קלפים, יש בהם מספר שמות פרק פלוני פסוק פלוני, אחר כך מספיק פלוני עד פסוק פלוני, ואח"כ מספר דברים פרשת 'עקב' אחר כך מפרשת 'ואתחנן' א"כ משמע שראה תפלין כשיטת רבנו תם.

17. הרב ראובן מרגליות זה חכם מיוחד בימינו הוא קבור ב'נחלת יצחק' על יד האדמו"ר משטפנשט אם העולם היו יודעים איזה גאון זה היו באים אלפים ורובבות להשתטח על קברו, הבקיות שלו כמו הגר"א, אין דבר בעולם שנעלם ממנו! ארבעים שנה הוא היה מנהל ספריית הרמב"ם בתל אביב, היו שם ארבעים אלף ספר, כל מי שיש לו מחקר על איזה דבר תורני היה הולך אליו, ובזמנו לא היה מחשב (אמנם היו לו ספרים שחיבר עוד כשהיה בחוץ לארץ, אבל הסגנון היה פשוט מאוד, וכשבא לארץ למד לכתוב יפה), יש לו הערות על הזוהר מלאות בקיאות מדויקת, ויש לו חידושים מאוד יפים. ר' ראובן מרגליות כולו מלא מרגליות!

18. היו גזירות בגרמניה, גרמניה הזאת מלאה גזירות, ומהר"ם היה הרב הראשון שלה והיה בבית ספר שבע שנים, ולא רצה שיפדו אותו, אמר כתוב "אין פודים את השבויים יותר מכדי דמיהם מפני תיקון העולם" (גיטין דף מ"ה ע"א), ואני לא שווה את הסכום הזה, אתה לא שווה? אבל הוא אמר ככה, והוא כתב בללא פירוש על סדר טהרות ונדפס בש"ס וילנא ושם כתוב שכתב אותו במגדל אנזישהיים (זה בית סוהר שנקרא "מגדל אנזישהיים"). פעם כתב תשובה (שערי תשובה סי' קט) ואמר "עניי הנשכח מכל טובה", אבל מי גרם לו להיות נשכח? כי אתה לא רצית שיפדו אותך, שלא ילמדו לעשות ככה עוד פעם, והוא נשאר שמה עד שנפטר, נו, עכשיו מקבירי אותו, לא! המלך הרשע של גרמניה אמר: "לא! צריך לשלם כופר כפול" ומי יכול לשלם? נשאר ככה ארבע עשרה שנה בלי קבורה, עד שבא עשיר אחד ושילם את הכל, פדה את הרב ולקח אותו לקבורה, ומחר"ם בא אליו בחלום ואמר לו "מקומך על ידי בעולם הבא". ואכן אותו עשיר נקבר על ידו ושני הקבורות האלה נמצאים עד היום הזה, כך אמר לי אחד מאמריקה בטלפון, המשפחה שלו "באבד", אמר לי אני מזרעו של מהר"ם מרוטנברג, הדור העשירי וששה שלו, ומה זה באבד? (זה גם המשפחה של המנחת חינוך) אמר לי באבד ר"ת: בן אב בית דין. ככה אמר, ואמר ששני הקבורות שם נמצאים עד היום הזה, של מהר"ם מרוטנברג ושל העשיר שפדה אותו. והרא"ש היה תלמידו של מהר"ם מרוטנברג, וכאשר ראה דבר כזה, ברח לספר.

הדורות נתעוררו ספקות בכמה אותיות כמו: נו"ן, גימ"ל, ש"ן, צד"י (הפוכה או לא הפוכה), ואנחנו נדבר עליהם.

הכתב האשכנזי והכתב הספרדי

כא. מרן (בבית יוסף סימן ל"ו) הביא את צורת האותיות דוקא של האשכנזים, והביא את זה בשם ספר ששמו "ברוך שאמר"¹⁹, ושם הכל אותיות אשכנזיות, היעב"ץ במור וקציעה (סי' ל"ו) כתב אני מתפלל על הרב בית יוסף שכותב אותיות אשכנזיות, למה לא כתב אותיות ספרדיות? הרי אתה ספרדי, למה אתה לא כותב כמו הספרדים? ואמר שהוא רוצה להשלים את זה, אמר "אני אוהב את הכתב הספרדי, כי הוא כתב מאושר שבכתובות". מה הכוונה? כתב אשכנזי כולו עוקצין, תג מכאן, תג מכאן, ותג מכאן, כאשר כותבים את האות פ"ה, יש פ"ה פשוטה, ויש פ"ה כפופה, ואת הפ"ה הכפופה (שתיים אותה ארוכה, כי צריך שיהיה שיעור להכניס בתוכה (במקום הלבן) אות ב', ותתכלו בספר תורה אשכנזי באות פ"ה, ותמצאו שם במקום הלבן שיעור אות ב"ת, ולכן הבסיס של הפ"ה נסוג אחורנית, נסוג אחור בלי שום סיבה...), ומה זה גורם? שהפ"ה תהיה ארוכה²⁰, ויש כמה תגין, באל"ף יש תג מלמעלה לרמזו על הקדוש ברוך הוא, ויש עוד תג מלמטה ותג מכאן, ואילו הכתב ספרדי הוא טבעי, הולך ככה בפשטות, אתה רואה את האותיות וזה מספיק.

כתב אשורי מאושר שבכתובות

כב. ומה התכוין היעב"ץ בזה שהכתב הספרדי מאושר שבכתובות? הגמרא אומרת (סנהדרין דף כ"ב ע"א) שהכתב שלנו נקרא "כתב אשורי", ולמה נקרא כך? יש שני פירושים בגמרא, יש אומרים אשורי שעלה עמהם מאשור, ויש אומרים אשורי שהוא מאושר שבכתובות, ואם תאמר שהפירוש האמתי הוא שעלה עמהם מאשור זה נותן חרב ביד הקראים, שיאמרו כמו שעזר הסופר החליף את הכתב המקורי (הכתב עברי) שהיה פעם, ועשה כתב חדש, אם גם הם חילפו וישנו דברים, לכן רבנו חננאל כותב בסנהדרין (שם) "וקיימא לן כמאן דאמר שהכתב לא נשתנה", מה אכפת לך קיימא לן או לא קיימא לן, וכי זה הלכה למעשה? היום יש לנו את הכתב הזה וזהו, מה אכפת לנו מה שהיה פעם, מאי דהוה הוה, (וגם הרמב"ם כותב במסכת ידים (פרק רביעי) שאנחנו תופסים שהכתב הזה לא נשתנה), אלא שרבנו חננאל חשש מהקראים, הוא היה בקירואן, ושם היו הרבה קראים שעושים צרות כל הזמן, לכן כתב שהלכה כמאן דאמר שהכתב הזה לא נשתנה²¹.

פירוש הרמב"ם במאשר שבכתובות

כג. והרמב"ם מסביר בפירוש המשנה במסכת ידים (שם) למה נקרא אשורי? "שהוא מאושר בכתובות" פירוש שאין שום אות דומה לחברתה, והרש"ש שם שואל, מה פתאום? יש לנו דל"ת ור"י ששן דומות אחת לשניה, יש לנו ב"ת וכ"ף, יש לנו גימ"ל ונו"ן, והוא הביא גמרא בשבת (דף ק"ג ע"ב) שאומרת וכתבתם שתהיה לך כתיבה

19. למה נקרא שמו ברוך שאמר? אומרים שהוא היה ילד יתום (כן שמונה שנים) ושמו יצחק, והיה לו קול נעים מאוד, ובשביל לעודד אותו, אמרו לו: "תגיד ברוך שאמר", ומאז קראו לו "יצחק ברוך שאמר". פעם אחת הרב עובדיה²² (כשולחן יצחק אומר ח"ב חיו"ד סי' כ' אות ט') מצא באיזה ספר (אמת ליעקב בצורת האותיות אות ל') שהזכיר שהריב"ש אמר כך וכך בהלכות תפלין, ותמה איפה הריב"ש הזה? אין כזה ריב"ש. והמשיך: "וידידי הרה"ג ר' בן ציון אבא שאול שליט"א אמר שהריב"ש זה ר"ת הרב רבי יצחק ברוך שאמר" אבל גם בברוך שאמר לא מצא את זה. אלא שההשערה היא נכונה, בימינו הרב מועלם שליט"א בדק בברוך שאמר שנדפס מכתב יד (מהדורא חמישה, יש מהדורא ראשונה ושניה ושלישית ואולי גם יש שם הוספות) ומצא שם את הדברים (עיני יריעות שלמה ח"ג עמ' רכט), ואם כן הפירוש האמיתי בריב"ש הזה הוא רבנו יצחק ברוך שאמר, יש עוד ריב"ש שמוזכר בספר התניא (עמוד קלח) "לכאור מה שכתוב בצוואת ריב"ש" זה דברים של קבלה, הריב"ש שלנו כתב שולחן ערוך רבי יצחק ברוך שאמר ולא רבי יצחק בר ששת כתבו קבלה, אלא זה רבי ישראל בעל שם טוב, זה הריב"ש. לכו תנחשו עכשיו, פעם ריב"ש הכוונה רבי ישראל בעל שם, ופעם הכוונה רבי יצחק ברוך שאמר, ופעם הכוונה רבי יצחק בר ששת, שהיה תלמידו של הר"ן.

20. פעם הייתי בדרום אפריקה (בנשנת תשנ"א) ושבעה עשר בתמוז חל בשבת, וכמוכן התענית היתה ביום ראשון, (תשמה יש דבר נפלא, החורף כמו קיץ, והקיץ כמו חורף, ויום שבעה עשר בתמוז קצר מאוד, בשעה חמש כבר נגמר הצום, כמו החורף שלנו, עולם הפוך, כי דרום אפריקה (וההינסיבורג) נמצאת בקו המשווה) ואני קראתי בס"ב במנחה "שוב מחרון אפר" והנחם על הרעה לעמר" (שמות ל"ב י"ב), והכתב היה אשכנזי, והאות פ"ה היתה גדולה מדאי, והאות כ"ף סופית שעל ידה היתה ארוכה מדאי, זה נראה שכתוב "מחרון אפר" מחרון מה זה? זה מזכיר את אפר השואה, רעדיתי כולי, והיה שמה אחד רבי יוסף בוכריץ שיהיה בריא, אמר לי המשנה ברורה אומר (במשנת סופרים סימן ל"ו בביאור הלכה, בצורת אות כ"ף פשוטה) שאם הרגל של כ"ף סופית גדולה מהגג פעם וחצי זה בסדר, ושם היתה גדולה פעם וחצי, אבל כיון שהיא סמוכה לפ"ה והפ"ה ארוכה מדאי, זה נראה כמו אפר, והנה נכנס הרב אהרן מופר ע"ה ואמר "מה הבעיה, תוסיף קצת דיו וזהו" חזק וברוך, אנשים אחרים היו אומרים "מה, אתה בא לפסול ספר תורה שלנו?"! אבל הוא היה אדם עניו ואמיתי.

21. והיום מוצאים כל מיני מטבעות שהם כתובים בכתב עברי, ומשמע שהיו משתמשים פעם בכתב עברי ולא אשורי, אבל יש לזה הסבר, אמרו שהיה להם שני כתבים אחד קודש ואחד חול, החול זה כתב עברי, והקודש זה שם שאנחנו כותבים בו סת"ם.

תמה, שלא יעשה אלפי"ן עיני"ן ועיני"ן אלפי"ן, שלא יעשה בית"ן כפי"ן וכפי"ן בית"ן, שלא יעשה גמי"ן צדי"ן וצדי"ן גמי"ן, שלא יעשה דלתי"ן רישי"ן ורישי"ן דלתי"ן, אם כן רואים שיש כמה אותיות דומות, אבל במחילת כבודו, אם היה יודע ערבית היה יודע שזה לא קושיא בכלל, כי בשפה הערבית האותיות שלהם אותו דבר בדיוק, וכל ההבדל הוא בכמה נקודות²², לכן הרמב"ם אומר שבכתב האשורי האותיות אינן דומות אחת לחברתה, כלומר אינן תלויות במספר הנקודות, וזה מה שאמר היעב"ץ כאן שכתובה ספרדית היא מאושרת, כמו שהגמרא אומרת שכתב אשורי הוא מאושר שבכתבות.

"אשורי" בדגש או בלי דגש

כד. ויש עוד הבדל בין הפירושים של המלה "אשורי", אם הכוונה שהוא בא מאשור או שזה מאושר שבכתבות, אם תאמר שזה בא מאשור, אתה אומר כתב אשורי בדגש, ואם תאמר כתב מאושר, אתה אומר אשורי בלי דגש, "באשורו אחזה רגלי דרכו שמרתי ולא אט" (איוב כ"ג י"א), אֲשׁוּרִי כלומר אשורים, "כאין שופכו אשורי" (תהלים ע"ב ג'), לכן אשורי רפויה.

הטעם שמרן כתב אותיות אשכנזיות

כה. ויש לנו כאן שאלה, למה מרן כותב לנו אותיות אשכנזיות, בשלמה היעב"ץ שכתב אותיות ספרדיות, זה בסדר, הוא בא להשלים מה שלא כתב מרן, (אבא ע"ה פעם כתב (ש"ת איש מצליח ח"א סי' ז) שזה לאות שאין חִיץ בין העדות, אין מחלוקת בין העדות²³), ולמה באמת מרן לא כתב צורת האותיות הספרדיות? **הרב יביע אומר** (בח"ב י"ד סימן כ) מביא חכם שתיירץ שמכיון שמרן מצא קונטרס שמדבר על האותיות (הקונטרס של בעל ברך שאמר), והוא לא מצא ספר שכתב על הצורה הספרדית, לכן הוא הביא את הצורה האשכנזית, ואם אתה רוצה לדעת את הצורה הספרדית, תלך לסופרים ספרדים ותראה.

ראיה מסדר התפלה

כו. מצאנו תירוץ נפלא כיצא בזה, אנחנו אומרים כל יום "אביי מסדר סדר המערכה משמא דגמרא ואליבא דאבא שאול" מי שקורא חושב שההלכה כמו אבא שאול, ובאמת ההלכה לא כמו אבא שאול אלא הסדר שונה (עיי' לרמב"ם פ"ו מהלכות תמידין ומוספין ה"ג), ומרן בבית יוסף (סוף סימן מ"ח) אומר אם כן למה אנחנו קוראים דבר שהוא לא להלכה ולמעשה? ותיירץ שאביי היה גורס משמא דגמרא, כלומר ככה למדו בישיבה כדעת אבא שאול, ולכן לא רצו לשנות את הסדר, ולמעשה להלכה יש לנו את הרמב"ם, אם כן אנו קוראים את כל הסדר של אביי מסדר סדר המערכה והכל לא על פי ההלכה²⁴, ואותו דבר כאן, מרן

22. האות אל"ף זה בסדר, אחר כך ב' ת' ת', האות ביי"ת יש לה נקודה אחת למטה, אם תשים שתי נקודות למעלה זה יהיה תי"ו, אם תשים שלוש נקודות תהיה תיו רפויה. אחר כך ג' ח' כ', ג' זה גימל ויש בה נקודה בפנים, בח"ת אין נקודות בכלל, ואם יש נקודה למעלה זה כ"ף, אם אדם כותב ערבית ולא עושה נקודות, אתה לא יודע מה הוא כותב, אתה לא יודע מה זה, האם זה ג'ם, או ח"ת, או כ"ף, או תי"ו, או ביי"ת, הכל אותו דבר, ויש כאלה שמרוב מהירות וזריקת נקודות בלי טעם ובלי ריח, אתה לא יודע מה כותב השוטה הזה, איזה כתב זה?

23. התורה איחדה את עם ישראל בצורה נפלאה, שום ספר בעולם לא יכול לאחד ככה, אלף ותשע מאות שנה לא מכירים אחד את השני, ולכל הפחות אלף שנה כי נאמר שלפני כן היו כולם בבבל או בארץ ישראל, אבל אחר כך התגלגלו והתגלגלו והתגלגלו "תחת שוואה התגלגלו" (איוב י"ד), ובדור הזה חוזרים ולומדים בישיבה אחת על ספסל אחד, אשכנזי, ספרדי, תימני, אתיופי, ומרוקאי, כולם לומדים ביחד את אותה הגמרא, אותו מהרש"א, אותו הרמב"ם, כולם אותו דבר, זה כח מיוחד שיש בתורה.

24. בזה יש דבר מאוד מעניין, בספרים היה כתוב "אביי הוה מסדר" באו אחרונים אמרו, שאתה הוה "אביי הוה" אתה אומר שם הוה" ככתבו, האות יו"ד של אביי, ואחר כך הוה, יוצא שם הוה"ה, איך אתה עושה את זה? לכן עשו כל מיני תיקונים, יש אומרים תעשה נקודה אחרי המילה אביי, (ורוב הספרים ככה עשו) אביי נקודה, מה הנקודה הזו? אביי זהו, הוה מסדר, מה אתה מדבר? ויש אומרים נאמר "היה" במקום הוה, יש מי שאמר נאמר הפוך: מסדר הוה (ולא הוה מסדר) וזה ר"ת שם מ"ה, כל מיני הצעות. **והרב עובדיה ע"ה** אומר שאין בזה שום פקידא, כי אתה לא מתכוין להזכיר שם שמם, ולכן אם אמרת אביי הוה בלי הפסק אין בזה כלום, ככה כותב בילקוט יוסף משמו ובש"ת יביע אומר חלק ח' תאו"ח סי' י"א אות ז') ובא **אבא ע"ה** פתח גמרא יומא (דף לג"ע) וראה שלא כתוב "הוה" בכלל, גמרנו את הסיפור, אביי מסדר וזהו, לא צריך לא הוה ולא בטיק, שום דבר, ובמחזור של ימים נוראים שלו הוא סגר את המילה "הוה" וכתב בצד: "בגמ' יומא (ל"ג) ליתא". אבל בעין יעקב שם כתוב "הוה". ובאמת למה אומרים הוה? אם תאמר לי שלא נגיד שהכוונה מסדר עכשיו, הנה אנחנו אומרים רבי ישמעאל אומר בשלוש עשרה מדות התורה נדרשת וכו' ואומר זה לשון הוה, וכי יעלה בלבך שהכוונה אומר עכשיו? אלא רבי ישמעאל אומר פירושו היה אומר, וכן "יהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם" (בראשית מ"א א') וכי פירוש חולם שעכשיו הוא חולם? וכן "והמלך יושב על כסא מלכותו בבית המלכות נוכח פתח הבית" (אסתר ה' א') וכי הפירוש יושב עכשיו? איפה עכשיו אחשוורוש? אדרבה נלך אליו, נשאל אותו מה קרה לך שנתת את השרביט... אלא הפירוש והמלך היה יושב, אם כן מובן מאילו שאביי היה מסדר בעבר, כמו בזמן שבת המקדש קיים שהכוונה היה קיים, חכם אחד אמר לא, אומרים "בזמן שבית המקדש היה קיים" הראיתי לו שלש פעמים בגמ' (לדוגמא: ברכות י"ז ע"א, פסחים ק"ט ע"א ושם ק"ט ע"א) ויש

מצא קונטרס והעתיק אותו, ואם אתה רוצה לברר את הכתיבה לפי הספרדים, לך תברר.

דברי חיד"א בנוגע לצורת האותיות

כז. לרב חיד"א יש ספר לדוד אמת, יש לו סגנון מיוחד במינו, לפניו היה ספר שיש בו כל הלכות ספר תורה מרבי **יעקב אלגאזי** שמו "אמת ליעקב" אבל שם הוא מביא הרבה דעות, זה אומר כך וזה אומר כך וזה אומר כך, נו, מה עושים? הרב חיד"א כתב בהקדמה של ספרו לדוד אמת: "וקרא זה אל זה ואמר, תתן אמת ליעקב" תביא לנו אמת ליעקב, ומה ההלכה? זה פסק כך וזה פסק כך, לכן הרב חיד"א אמר זה אמת ליעקב, אבל אני עושה **לדוד אמת**, (הרב חיד"א שמו גם דוד, הרב חיים יוסף דוד זולאי) וספר לדוד אמת הוא קיצור נמרץ מאמת ליעקב, ויש בו גם הכרעות משלו, ושם הביא את כל האותיות הספרדיות שכתב יעב"ץ במור וקציעה, ואמר שם (לדוד אמת סי' י"ג) שצריך לבדוק את זה, כי כמה שהיעב"ץ מכיר את הספרדים, ואף שאביו למד ארבע שנים בסלוניקי אצל הספרדים²⁵, עם כל זה אין לו לפניו אותיות ספרדיות, אלא הוא כותב מה שהוא זוכר ממה שראה, לכן יש לבדוק בספרי תורה שכתבו **רבי עזריה פיג'ו**²⁶, ועוד לפניו **רבי משה זבארו** מתקופת הגירוש²⁷, ושם יש לבדוק את האותיות אם הם מתאימות למה שכתב היעב"ץ או לא, והיום יש ספרי תורה ידועים בכתב ידו של רבי עזריה פיג'ו, ויש גם ספרי תורה במרוקו שאומרים שכתב אותם הרב זבארו, וכמעט הכל כמו שכותב היעב"ץ, לרבות האות יו"ד.

צורת האות יו"ד

כח. האשכנזים אומרים אות יו"ד שאין בה **עוקץ דרבנו תם** פסולה, אלא צריך להיות לה עוקץ למעלה ועוקץ למטה וזה חוץ מהרגל של היו"ד, וזה לא נכון, **אלא גם יו"ד שלא עשו לה ככה היא לא פסולה, אם יש בה תג למעלה ורגל אחת מספיק**, למה? קודם כל רש"י (במנחות דף כ"ט ע"א ד"ה קוצו) ככה פירש, ודבר שני, גם הרמב"ם דעתו ככה (עיי' בשו"ת יבי"א ח"ז תאו"ח סי' ו' אות ב'), ודבר שלישי, בכתבי יד ישנים לא כתוב ברבנו תם שהעוקץ צריך להיות למטה, אלא כתוב שהעוקץ צריך להיות למעלה, ואם כן יוצא שאם חסר עוקץ למטה אין בזה שום דבר²⁸, וגם נמצא בכתב ידו של רבי עזריה פיג'ו שאין בו עוקץ בכלל, אלא יש יו"ד עגולה וזהו.

יותר, שכתוב "בית המקדש קיים" ופירושו בזמן שבית המקדש היה קיים, ואם כן למה כאן אומרים הוה? חשבתי טעם יפה שאמר שזה בא ללמדנו שאין הלכה כך, אביי הוה מסדר סדר המערכה משמא דגמרא, היה מסדר, כי למעשה שייבנה בית המקדש לא נעשה ככה, וזה רק אליבא דאבא שאול בלבד, יפה מאד.

דרך אגב, יש כאלה כותבים מהוה בלשון עתיד (יהוה-ה), והם כותבים שם הוה"ה ואסור לעשות כך, צריך לכתוב יהוה בשני ווי"ן שלא יהיה שם הוה, אע"פ שאתה לא מתכוון לשם הוה"ה. ייתכן שעם ניקוד אין בעיה.

25. אביי **החכם צבי** גאון עולם היה, כאחד מהראשונים כמעט, הסברא שלו ישרה, הסגנון שלו ברור, משהו מיוחד, כשהאשכנזים לומדים בישיבות ספרדיות נעשים כפול, איך כתוב בגמרא (כתובות ע"ה סע"א) "וחד מינייהו עדיף כתי מינן" למה, כי יש להם חריפות, החריפות האשכנזית טבועה בדם, ואם יש להם גם פשטות ספרדית שלא יהיו חריפים יותר מדאי, זה הכי טוב, דוד המלך היו לו חריפים שהיו בולעים אותו, ולזה אמר "ואענה חורפי דבר כי בטחתי בדברך" (תהלים קי"ט מ"ב), יותר מדאי חריפים אי אפשר לסבול, צריך קצת חריפות וקצת פשט, החכם צבי למד ארבע שנים אצל הספרדים, ולכן גם בנו הרבה הולך אחרי הספרדים, כמו שאמר (מור וקציעה סי' תנ"ג) חבל על החומרא של הקטניות, חבל על זה, הרבה דברים כותב ככה בתקיפות, פעם אמרתי רמז היעב"ץ עולה בגימטריא מאה שבעים ושבע, וכפול שתיים יוצא שלש מאות חמשים וארבע, כמנין **ספרדי**, כי הוא היה **חצי ספרדי**.

26. זה מחבר ספר גידולי תרומה בונצ'א, בן דורו של הש"ך.

27. רבי משה זבארו היה מגרושי ספרד, ויש עד היום ספרי תורה מכתב ידו, יש גם מגילה מכתב ידו, (הביאו לי פעם שתי מגילות שלו, בצילום כמובן, לא את המגילה המקורית), והרב חיד"א (עיי' בקובץ מאמרים ומחקרים עמ' צז) כותב עליו סיפור מאד מעניין, פעם אמר לו אם תכתוב את התנ"ך כולו מנוקד ומדויק, ולא תהיה בו שום טעות, תקבל עליו אלף דינרי זהב, אבל אם תהיה בו טעות אחת תפסיד את הכל, ועשו הסכם, בסדר, הוא יודע שהוא לא יעשה טעות, והנה אחרי שגמר התחילו לבדוק אחריו ומצאו מקום אחד שבמקום חיריק יש צירי, איך עשית דבר כזה? על נקודה אחת יפסיד אלף דינרי זהב, התחיל לבכות, נפלה דמעה מעינו ומחקה את הנקודה של הצירי ונשאר חיריק, והתברר שהוא באמת כתב חיריק, הוא לא כתב צירי, אבל בא זבוב אחת טיפש, רצה להפסיד לו את כל הזהובים, זבוב זהובו אותו דבר, יקבל זהובים במקום זהובים, והוא הוסיף את הנקודה, הטיל רעי שמה ונעשה צירי, אם כן רואים שספריו מדויקים מאד, הרב חיד"א כותב (בספר לדוד אמת סי' י"ג אות ג') שבחנו ומצאו שדבריו בתכלית הדיוק, והוא התכוין לסיפור הזה.

28. פעם היה חכם אחד בבני ברק שפסל שמונה עשר ספרי תורה שבאו מחוץ לארץ בגלל שאין להם עוקץ של רבנו תם, **הרב עובדיה ע"ה** כעס עליו, אמר שהוא שוטה, טיפש, רשע, לא עושים ככה. למה אתה פוסל? כי לא מצאת עוקץ של רבנו תם? ומי אמר לך שאם לא עושים כמו רבנו תם זה פסול?

ספר התורה של רבי יצחק אבובה

כט. בצפת היה ספר תורה עתיק מכתב יד ר' יצחק אבובה²⁹, ואני ראיתי פעם שכל היודין שם מוזרים ומשונים, למה מוזרים? כי יש שם עוקץ של רבנו תם כל כך ארוך, עד שהיו יד נעשתה ח' קטנה, זה יו"ד בכלל? סלקא דעתך שרבי יצחק אבובה כותב יודין כאלה? התברר לי שהוא באמת לא כתב ככה, אלא הוא עשה יו"ד כמו הספרדים שאין בה עוקץ לגמרי, אבל באו שוטים, אמרו: וכי מכאן תהיה תיובתא לחזון איש שהעוקץ הזה לעיכובא? לכן עשו שם עוקץ, אבל הם טפשים, למדו מסכת עוקצין כפולה, למה עשו עוקץ והרגל ארוכה מדאי? תעשו את הרגל קצרה ואז תהיה יו"ד, אמרתי **לרבי מאיר נסים סגרון** (הרב של מושב בר יוחאי) תטפל בזה, תמחק את כל העוקצין ותעשה עוקץ קטן, אבל גם העוקץ הקטן זה תוספת, היו"ד כשרה גם בלי עוקץ, ולא צריך להוסיף חומרות יותר מדאי, **לכן לכתחילה עושים עוקץ, ואם לא עשו כשר.**

צורת האות נו"ן

ל. יש עוד דבר, המשנה ברורה (במשנת סופרים) מעורר על האות נו"ן, אומר הראש של האות נו"ן צריכה להיות בצורת זי"ן, כי בגמרא בשבת (דף ק"ג ע"ב) כתוב שלא יעשה נוני"ן זיני"ן, ומשמע שזה מדבר על הנו"ן הרגילה, ולא מדבר על האות נו"ן סופית, ולכן הראש של האות נו"ן צריכה להיות כמו ראש של זי"ן, ולא כמו הספרדים שעושים את ראש הנו"ן הכפופה כמו וא"ו, הוא רוצה לפסול את ספרי התורה שלנו, אבל **הרב עובדיה** ע"ה אמר שכתוב בשו"ת גינת ורדים (גן המלך סי' קיד) שכוונת הגמרא שאמרה נוני"ן זיני"ן זה על הנו"ן סופית ולא על הנו"ן הרגילה, כי את הנו"ן הרגילה עושים אותה כמו וא"ו.

החרש היה לבם

לא. יש הרבה דברים שאנחנו לומדים אפילו מתוך סיפור בגמרא, יש חכם אחד שמו **ר' איתן זינאר שליט"א**, הביא סיפור (מהגמרא בשבת דף קמ"ז ע"ב ובמדרש קהלת ז.ו.) רבי אלעזר בן ערך היה כמעין המתגבר³⁰, אבל הייתה לו אישה שהייתה אוהבת פזיזות, אמרה לו אלעזר תעשה טובה בוא נטייל, יש שם מקום ששמו דיומסת, ויש שם נהרות יפים, מעיינות, פרחים, אמר לה ומה אני אעשה עם התורה שלי? אמרה לו מי צריך את מי? חבריך צריכים אותך, או שאתה צריך אותם? אמר חברי צריכים אותי, אמרה לו אם כן שהם ילכו אחרריך, העכברים הולכים אחרי החבית, ולא החבית הולכת אחרי העכברים (מה היא חושבת? שהעכברים עכברים? מה קרה?) ובאמת הלך שם, ולא באו תלמידיו אחריו ושכח תלמודו, אחרי שנה חזר למקומו, אמרו לו ברוך הבא, תעלה לתורה, נתנו לו קטע יפה, **"החדש הזה לכם ראש חודשים"** (שמות ב, ב) קרא **"החרש היה לבם"** אמרו לו החרש היה לבם? הלב שלך נעשה חרש, אתה לא יודע לקרא "החדש הזה לכם", קרא ככה מה לעשות³¹, ובאמת איך יתכן שתנא כזה יטעה במקום "החדש הזה לכם" יאמר "החרש היה ליבם"? מכאן

29. רבי יצחק אבובה הוא היה מגרושי ספרד (בשנת רנ"ב), ואח"כ היה מגרושי פורטוגל, ובפורטוגל היה כל כך חביב על המלך, עד שהיה אומר (הובא בשו"ת מהרימ"ט ח"ב חיר"ד סי' ט"ז) "יש לי שתי עינים שאין כמותן בעולם כולו, עין גשר פורטוגל, ועיני של רבי יצחק אבובה" (הוא היה בעל עין אחת), היה כל כך חביב והיה יועץ המלך, אבל אחר כך שעשו צרכים שצריכים כולם להתנצר, יצא שם, ויצא אתו תלמידו בעל ספר יוחסין **רבי אברהם זכות**, והוא היה הראשון שעל ידו גילו את אמריקה, איך החליטו לגלות את אמריקה? בא קולומבוס (אומרים שהיה יהודי אנוס), הלך למלך ספרד פרדיננד (ימח שמו), ואמר לו שעל פי הלוח של האסטרונום היהודי החרדי רבי אברהם זכות מסתבר שיש מדינות מעבר לים, בדקו את זה ואמרו כן בסדר, אמר להם אני צריך כסף, הביאו לו, לקח כסף, שלש ספינות, ומאה נוסעים היו אתו, ונסעו ונסעו ונסעו עברו מאה ימים, אמרו לו: "איפה אנחנו הולכים? לתהום אנחנו הולכים?" אמרו לו תשמע, שלושה ימים יש לך, אם הגענו ליבשה הנה מה טוב, ואם לא, נזרוק אותך לים, אתה תלך ראשון, כי אתה גרמת את זה, ואחר כך גם הם ימותו, "תמות נפשם עם פלשתים" (עי' שופטים טז, ל) התחילו לצעוק ולבכות וכו' עזר כלום, והנה ביום השלישי לפנות ערב ראו שמה יבשה. רבי יצחק אבובה כתב ספר תורה ונמצא עד היום בצפת, (מספרים עליו שהגיע הס"ת בקפיצת הדרך לצפת, קשה להאמין). כאשר נפטר רבי יצחק אבובה, דרש עליו תלמידו בעל ספר יוחסין את הפסוק: "הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך" (שמות כ"ג כ) כלומר הוא נפטר אחרי שיצא מפורטוגל אבל בדרך הוא היה שומר עליו, כמו שנאמר "מלאך לפניך לשמרך בדרך".

30. הוא היה אחד מתלמידיו של רבן יוחנן בן זכאי, ואמר עליו רבו שהוא "כמעין המתגבר" (אבות פירק' ב' משנה ט') ואמר עוד "אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים, ואלעזר בן ערך בכף שניה מכריע את כולם" (שם), ולעומת זה יש מאמר אחר שאם יהיה רבי אלעזר בן הורקנוס בכף שניה מכריע את כולם (שם), איך זה יכול להיות? רבי עובדיה מברטנורא אומר זה בבקיות וזה בחריפות, רבי אלעזר בן הורקנוס היה בקי, בעל זיכרון אדיר, בור סוד שאינו מאבד טיפה, ואילו רבי אלעזר בן ערך היה כמעין המתגבר, חריף מאוד.

31. לכן יש משנה בפרקי אבות (פרק ד' משנה י"ח), כל כך נפלאה, "רבי נהוראי אומר הוי גולה למקום תורה, ואל תאמר שהיא תבוא אחרריך, שחבריה יקיימוה בידך, ואל ביתך אל תשען", הגמרא אומרת (עירובין דף י"ג ע"ב) שרבי אלעזר בן ערך נקרא רבי נהוראי, והמשנה אמרה, בכתב סתרים, רבי נהוראי שזה רבי אלעזר בן ערך, אחרי שראה שהוא שכח את הלימוד שלו, אמר: הוי גולה למקום תורה, ואל תאמר שחברריך יקיימוה בידך - שהם יבואו אחרריך, ואל ינתן - החריפות שלך שאתה כמעין המתגבר, אל תשען, אל תסמך על זה, חזר בו. וכל זה מובא בגמ' שם. ולולא זאת לא היינו מבינים מה כוונתו של ר' נהוראי.

לומד רבי זינאר שלושה דינים (ושלושת הדינים האלה כתובים בהלכה, אבל הוא הוכיח אותם מהגמרא, זה היופי!).

צורת האות דל"ת

לב. החרש זה רי"ש, והחדש זה דל"ת, אם תעשה דל"ת עם עוקץ, אי אפשר לטעות שזאת רי"ש, שהרי דל"ת יש לה עוקץ, וכאן אין עוקץ, ואיך תקרא אותה החרש? אלא מוכרח שאם אדם עשה דל"ת עם זזית בלי עוקץ כשרה, כלומר **אם עשו את האות דל"ת לא עגולה, אלא מרובעת, אפילו שאין לה עוקץ כשרה**, ולכן הוא ראה החדש מרובעת בלי עוקץ, אמר זה רי"ש.

צורת האות זי"ן

לג. אחר כך במקום "הזה" קרא "היה", החרש היה לבם, למה? צריך להסתכל בכתר **ארם צובא** (יש היום צילומים של הכתר בכמה ספרים), לפני כמה שנים קנינו אותו³², ושם האותיות זי"ן ונו"ן סופית דומים מאוד, כלומר הזי"ן קטנה מדאי כמו יו"ד, והנו"ן סופית כמו זי"ן שלנו³³, זה מפליא, **כנראה פעם כתבו הזי"ן קטנה כמו יו"ד**, לכן את המלה "הזה" טעה וקרא אותה "היה".

צורת האות בי"ת

לד. והטעות השלישית שקרא "לבם" במקום "לכם", **משום שהבי"ת אם לא עשו לה עוקץ אלא עשו אותה מרובעת גם כן כשרה**, לכן הוא ראה את האות כ"ף ולא שם לב שהיא עגולה והיה נדמה לו שהיא מרובעת, קרא אותה לבם, החרש היה לבם, מכאן לומדים כמה הלכות, לומדים שצריך לכתוב כתב ברור, ולומדים עוד שאם הדל"ת מרובעת כשרה, וכן אם הבי"ת מרובעת כשרה, אף על פי שאין להם עוקץ.

אות בי"ת עם תג קטן

לה. ויש עוד צורה באות בי"ת, **וכותבים ככה העיראקים, הם לא עושים לה ממש עוקץ יוצא, אלא עושים לה תג קטן יוצא מלמטה כלפי מעלה**, פעם הייתי מסתכל בספרי תורה עיראקים (ולפעמים הייתי מגיה ספרי תורה כאלה שהיו בפרדס כף³⁴) ושם הייתי רואה בי"ת עם תג קטן, כנראה ככה היו עושים את כל הבית"ן. ואחרי שנים הביא לי סופר אחד (שמו ר' יוסף פינץ) תפלין שכתב, ויש שם עוקץ קטן כזה, ואמרו לו שזה פסול, אמרתי לו **זה כשר**, ככה כותבים העיראקים, אמר לי לא, פסלו לי את זה, היו בבית על ידי **הרב רצאבי ורבי מסעוד בן שמעון** אמרו לי תשמע זה פסול, אמרתי להם זה לא פסול, אני מכיר ספרי תורה עיראקים שכותבים ככה, אבל הם אמרו שזה פסול, מה לעשות "אחרי רבים להטות". אחר כך **הרב מועלם שליט"א** אמר לי ככה ידוע בכל ספרי העיראקים שכותבים כך, אם כן זה לא פסול, כי הרי הם כותבים קו כל שהוא, והרי אפילו מרובע בלבד כשר, קל וחומר שיש כאן איזה תג, **אמנם לכתחילה כותבים כמו שצריך**, אבל אם אדם כתב ככה תפסול לו את הספרי תורה שלו? תפסול לו את התפלין שלו? אי אפשר לעשות כך, צריך ללמוד כמה כללים, לא כל דבר ודבר תפסול, היום העולם לא יודעים כלום, היסטוריה לא יודעים³⁵, פוסקים לא יודעים, וכל אחד מרובע על פי מה שהוא שמע, תשמע מה שתרצה, אבל כשאתה בא לפסוק הלכה צריך לדעת שיש סברות, יש כללים, ויש היסטוריה, ויש חכמים, ויש פוסקים, אבל בקלות תפסול כל דבר. נמשיך בשבוע הבא בלי נדר.

32. יש צילום מהמקור של כתר ארם צובא. הדפיסו ממנו אלף עותקים ממוספרים, הישיבה קנתה מספר שלוש מאות ושמונה עשרה, **שיח השדה**, אחרי שקנו את זה אמר לי **הרב צנח שליט"א** בכמה כסף קנו את זה? תגיד, אמרתי לו באלף שקל, אמר לי כיונת לאמת. ברוך השם, כיונתי לאמת...

33. ובזה מבינים עוד משהו יש גמרא בנדה (דף ט"ז ע"ב) אומרת שר הנרגן ואמרי לה שר הנרגז, הנרגז והנרגן, כי הזי"ן והנו"ן סופית דומים, ועוד מקור במלכים ב' (י"ז, ל"א) שכתוב "והערים עשו נבחז", כל מיני עבודות זרות משונים שהיו עובדים אומות העולם, שהביא אותם מלך אשור לארץ ישראל, ואלה גרי אריות הכותים האלה, כותא וספרים וכו', ומהם שהיו עובדים תרנגול, משום שהתרנגול אומר קוקוריקו בבוקר, עושה דבר טוב, הוא מעיר את האנשים לכן עובדים אותו, הוא אומר קוקוריקו ומשתחוים לפניו, וכתוב שם עוד והערים "עשו נבחז" ואומר הרד"ק שיש ספרים שגורסים "נבחז" וזה הכלב שהוא נובח, ואומר הרד"ק לא נכון זה זי"ן רבתי, וטעו וכתבו אותה כמו נו"ן סופית.

34. בבית הכנסת משה אהרן, נמצא שם ברחוב החלוצים, ואז הייתי חלוץ, הייתי עולה חדש, והייתי מקבל שבע לירות לשבוע.

35. פעם אמרתי שבפיוט לך אלי תשוקתי יש שמה את המלה **"ופגמתי"**, והמלה ופגמתי זה **לא ביטוי שכתבו הראשונים**, לא רבי יהודה הלוי כותב כך, גם לא אבן עזרא ואחרים כותבים כך, זה היה אחרי שנתפרסמה הקבלה בישראל, ולכן לא חיבר אותו אחד מהקדמונים (עיי' גליון בית נאמן 32 אות ז), ושלח לי אחד חכם, מה פתאום, הנה אנחנו אומרים כל יום ביומנו שאשמו **ופגמנו**, וכי סלקא דעתך שזה בא רק אחרי המקובלים, אחרי האר"י? אמרתי לו כן, בניחותא, זה בא אחרי האר"י, כי לפני כן לא אמרו פגמנו, תקח סידור ישן כמו תפלת החדש, בית עובד, אפילו סידורים של ג'רבא, תראה שאין בהם באותיות מנצפ"ך דברים כפולים, פשענו בלבד, פגמנו זה מילה מאוחרת, שמי שעושה עבירה הוא פוגם למעלה, לכן הפיוט הזה חובר יותר מאוחר, אחרי הרמב"ן, ככה מסתבר.

חכמת רחמים
מרכז תורני ברכיה

תרומת הגרל

ההגרלה תתקיים ביום הילולת מו"ר זצוק"ל
מו"ר 2017 או תמונתו במזמון

רכב שכולל ספארק
מו"ר 2017 או תמונתו במזמון

תכשיטי זהב 14 קראט
וטבעות יהלום

מוצרי חשמל:
מקרר, מכונת כביסה, תנור

שעול אלקטרוני

דרכישת כרטיסים חייגו:

052-4849089
08-6727523
052-7159826

הילולת מו"ר הרב רחמים חי חויתיה הכהן זצוק"ל תתקיים אי"ה ביום ראשון
ט' שבט התשע"ז (5.2.17) בשעה 17:00 בבנין אוהל הרב במושב ברכיה

מקום מיוחד לנשים י"ה רצון שזכותו של רבנו תגן עליהם ועל כל עמו ישראל אמן / סעודת מצווה במקום

לחץ כאן > לתרומות ולרכישת כרטיסי הגרלה

תורמים למוסדות מחזקים את הבית!

Grande tombola de la Yéshiva de Hokhmat Rahamim
Le jour de la Hiloula de notre maître Rabbi Rahamim
Haï Houita Cohen זצ"ל

Les lots:

- Une voiture Chevrolet Spark 2017 ou son équivalent (en espèces)
- Une bague en diamants
- Des bijoux en or 14K
- Une dizaine d'articles électro-ménager

Pour 130€, vous pouvez devenir le propriétaire d'une jolie voiture (ou son équivalent en espèces!!!)

En achetant deux billets, vous en recevrez un troisième gratuitement.

Pour acheter votre ticket, faites votre virement sur le compte de la Yéshiva:

SAGESSE DE RAHAMIM ASSOC

IBAN : FR76 3007 6020 2620 5149 0020 069

BIC : NORDFRPP

ou contactez:

Marseille :

David Diaï - 0666755252

Paris :

Pinhas Hourï - 0667057191

להשאת הודעה לתרומות
עבור העלון ולמידע: **0795124468**

ניתן לצפות בשיעור השבועי בשידור ישיר באתר: ykr.org.il

לדעת כל גדולי הדור, החזקת אינטרנט מסוכנת לך ולבני ביתך. אתר הישיבה נועד לקירוב רוחקים או למחזיקי אינטרנט חסום כתלכה לצרי עבודה ובאישור רב!

לחסינות, להפצה, לשאלות, להנצחות ולקבלת העלון ניתן לפנות למייל: bait.neheman@gmail.com | לטלפון: 052-7130554 | 052-7159826

מחילים מבראשית

"אוצרותינו" עם

וטועמים עונג שבת אמיתי!
הספר 'אוצרותינו' לוקח את הקורא למסע אל אוצרות התורה
לאור חידושיהם של רבותינו הספרדים
שוור בסיפורים ומשלים

בחיילול רבא דצוקיא תשע"ז אי"ה
יקבלו האורחים "אוצרותינו" על חומש שמות מתנה.

מתוך הסכמת פאר הדור מון האון רבי מאיר מאוזן שליט"א

מכון הרב מצליח
שערי מוסדות ישיבת כסא רחמים בני ברק
12:00-19:00 שעות פתיחה: 050-4158565 03-6714821

מוקדי מכירת ספרי המכון:
חדש בירושלים: רחוב קהתי 22 בבעת שאול קומת כניסה 0548449460
קרית גת - חנות תשמישי קדושה "מחשבה טהורה" בתאום במשרד
בני ברק: 036168435 אלעד: רח' יוסי בן קסמא 41 אשדוד: 0504174471
שאר אזורי הארץ: 0504174471 או 086727523.

בזכותך!
עוד 500 אנשים
יזכו ללמוד
ב"בית נאמן"

בתרומה של 260 ₪
הנך זוכה להיות שותף בהפצה
של 500 עלוני "בית נאמן"

בתרומה של 520 ₪
הנך זכאי להנציח שם
לבדכה, להצלחה ולעילוי נשמת

« לפרטים ותדומות 08-6727523 | 052-7130554 »

גבאי / ועד בית הכנסת?
בשיעור הנפלא שאתה כרגע קורא,
יכולים לצפות כל המתפללים בבית הכנסת שלך!
לפתיחת נקודת צפה מרכזית אצלך בבית הכנסת
פנה עכשיו ל: **058-6-435-737**

לרפואת
יוסף חי כהן
בן מסעודה

לרפואת
אורלי בת
אסתר

אביחי אברהם
בן יפה ושרה
בת שושנה
שיזכו לזרע קדש
של קיימא.

לרפואת
רולן אברהם
סבירסה בן
שלביה לבית
חדאד פניש

לרפואת
רבקה חיה
בת חנינה
אסנת

לעילוי נשמת
האשה הכשרה
אסתר איתנה
בת שרה ז"ל